

Irena Kolbas

Etnografski muzej Zagreb
ikolbas@emz.hr

Prikaz

Primljeno: 28.12.2007.

Prihvaćeno: 08.01.2008.

Etnografski tezaurus Američkoga folklorističkog društva

Američko folklorističko društvo (American Folklore Society) u jesen 2007. objavilo je na svojim mrežnim stranicama *Etnografski tezaurus* (Ethnographic Thesaurus).

Još 1988. godine osnovana je grupa koja je imala zadatak istražiti potrebu i mogućnost stvaranja kontroliranog rječnika za područje folklor. Godine 2000. osnovana je Radna grupa za etnografski tezaurus. Rad grupe potpomoglo je pet ustanova, među kojima se ističe Kongresna knjižnica, kao središnja svjetska ustanova za izradu tezaurusa.

Radna grupa sastoji se od četiri člana i trinaest članova savjetodavnog odbora. Članovi su: David Betty, leksikograf, priznati stručnjak za klasifikaciju i indeksiranje; Jill Ann Johnson, stručnjakinja za predmetno označivanje, po obrazovanju etnomuzikologinja i trenutačno doktorandica;¹ Camilla H. Mortensen, također stručnjakinja za predmetno označivanje, doktorica znanosti iz komparativne književnosti koja se bavi teorijama naracije i etnografskom etikom te Kristin Cooper Rainey, administratorica baze podataka i magistra knjižničnih znanosti i sociolingvistike. Savjetodavni odbor sastoji se od uvaženih folklorista, knjižničara, arhivista i dokumentarista, koji su u stalnom kontaktu s nazivljem i predmetnim označivanjem.

U opisu sadržaja tezaurusa stoji da “on omogućuje pristup informacijama o folkloru, etnomuzikologiji, kulturnoj antropologiji i srodnim područjima”. Iz ove je definicije jasno da je područje klasa i nazivlja tezaurusa vrlo široko i puno drugačije nego što bi to bilo u kontekstu našeg poimanja etnografije. Tu se sad, opet i ponovno, javljaju barem dva problema: nejasne definicije “naših” struka i različita poimanja pojedinih struka. Premda je nazvan *Etnografski tezaurus*, zanimljivo je da se u navedenom opisu njegova sadržaja uopće ne spominje etnografija! No, na drugome mjestu postoji

¹ Tema njenog doktorata vezana je uz naše područje: istražuje dijasporu iz jugoistočne Europe u državi Washington. Bavi se i folklorom glazbom Balkana.

objašnjenje zašto je to etnografski tezaurus: “tezaurus je fokusiran na discipline koje koriste etnografsku metodologiju – sustavni opis tradicijske i kreativne ekspresivne kulture, osobito one vezane uz terenski rad.”²

Tezaurus je organiziran prema načelima pravog tezarusa: s hijerarhijama, vezama između viših i nižih pojmova te fasetama ili klasama. Prekoordinirani termini su u tezaurusu brojni pojmovi koji se sastoje od sintagmi poput *planiranje stanovanja*. Međuodnos pojmova pokazan je uobičajenom mrežom odnosa: s nedeskriptora upućuje se na deskriptore; širi pojmovi povezani su s užim i releacijskim pojmovima. Definicije postoje samo uz vršne pojmove, i to samo ondje gdje se smatralo potrebnim pojasniti pojam. Sami termini nemaju definicija, što je često u tezaurusima. Uz tezaurus na mrežnoj stranici postoji i rječnik terminologije tezarusa koji znatno olakšava prohodnost i snalaženje u tezaurusu za brojne stručnjake koji ne poznaju načela organizacije i terminologiju tezarusa. Objasnjena je struktura i kategorije tezarusa, navedeni su izvori, moguće su sugestije za termine kao i za svaki virtualni rječnik, tako da se može reći da je ovaj tezaurus napravljen vrlo detaljno i s namjerom da bude maksimalno upotrebljiv što širem krugu stručnjaka.

Vršni nazivi kategorija pojmova u tom tezaurusu jesu: *općenito, vjerovanja, rituali, zdravlje, migracije i lokaliteti, ljudska dinamika, pravo i upravljanje, obrazovanje, igre i zabava, umjetnost, jezik, verbalna umijeća i književnost, glazba, ples, materijalna kultura, prehrana, rad, predstave, prijenos znanja i komunikacija, bića, prostor i mjesto, vrijeme, discipline, istraživanja, teorija i metodologija te dokumentacija*. Ovih 25 kategorija pokazuje svu opsežnost tezarusa koji obuhvaća gotovo sva znanja, umijeća i tehnike i teško je naći neko područje koje nije zastupljeno. Naravno, etnografija zadire u sva ta područja, ali se postavlja pitanje ima li granica? A udete li u pretraživanje, koje je moguće abecedno i po ključnim rječima, naći ćete i *muzeologiju* kao uži pojam *muzejskog rada* zajedno s *muzejima* (čini se diskutabilnim) kojima je pak nadređeni pojam *pristup upravljanju informacijama*. Ovo navodim samo kao primjer opsežnosti tog tezarusa. Unijeti su i pojmovi novije znanosti o smeću – *garbology*: *smeće* kao uži pojam *predmeta i proizvoda materijalne kulture*, s podređenim pojmovima *smeću: električni otpad, otpaci hrane, papirni otpad, plastični otpad, reciklirani otpad, otpaci*. Relacijski pojmovi *smeću* su *kante za smeće* i *upravljanje otpadom*. Toliko o opsežnosti tezarusa.

Pod *materijalnom kulturom* nalaze se podređeni pojmovi: *čovjek kao djelatnik, opći postupci i tehnike, predmeti i proizvodi materijalne kulture, sirovi materijali, oruđe i oprema*. Podređeni pojmovi pod *predmeti i proizvodi materijalne kulture* su: *graditeljstvo, nakit, pokucstvo, tekstil* i drugo. Relacijski pojmovi *tekstilu* su: *odijevanje, kupovna odjeća, tapiserije* i drugo.

² Američka lingvistika ni ne koristi termin etnologija, a etnografija se smatra ključnim pojmom kulturne antropologije, v. <http://en.wikipedia.org/wiki/Ethnography>

Pokušajmo ući u područje, fasetu ili klasu, na kojem kod nas upravo radimo - *gospodarstvo*.³ Naime, 2006. godine u sklopu matičnosti muzeja, a na inicijativu kolege Ivana Šestana kao matičara za etnografske muzeje Hrvatske, pokrenut je rad na tezaursu etnografskih muzejskih predmeta. Tezaurs izrađuju Irena Kolbas i Aleksandra Vlatković uz suradnju kolega kustosa koji rade na etnografskim zbirkama Hrvatske. Ta se klasa u *Etnografskom tezaursu* nalazi pod klasom *rad* kao jedan u nizu nižih pojmova unutar kojih se nalazi i *poljoprivreda* i *šumarstvo* i *marikultura*, što su sve pojmovi koji odgovaraju našem terminu *gospodarstvo*, ali se tu nalaze i termini poput *umirovljenici*, *radna etika*, *radno okruženje*, *zaposlenost*, *štrajk* ...

Navedenim primjerom želim pokazati drugačije shvaćanje pojma etnografije među američkim stručnjacima što ovaj tezaurs čini samo djelomično upotrebljivim u našoj etnografiji, barem onako kako se ona još većinom prihvaća u našoj struci. S obzirom na to da upravo radimo na tezaursu etnografskih muzejskih predmeta, bitna je razlika i u tome što smo uglavnom, zasad, vezani uz nazive iz materijalne kulture i to, primarno, seoske iz prošlosti, jer oni čine većinu fundusa naših etnografskih muzeja. Bitna je razlika i to što naš tezaurs obiluje lokalnim nazivljem koje nema odgovarajuće književno nazivlje pa je nužno, radi dosljednosti, svim deskriptorima davati definicije.

Etnografski tezaurs, u obliku u kojem je dostupan na mrežnim stranicama Američkog folklorističkog društva, rezultat je opsežnog i izuzetnog stručnog rada većeg broja stručnjaka. Njegova primjenjivost daleko nadilazi njegov naziv – *Etnografski tezaurs*, jer ga mogu koristiti stručnjaci i iz brojnih drugih disciplina, a ne samo etnografije. Ovu tvrdnju potkrepljuje činjenica da na njemu radi skupina vrhunskih stručnjaka koji, većinom, nisu ni etnografi niti etnolozi.

³Naziv ove klase već je u hrvatskom višeznačan: 1. imanje ili posjed, 2. upravljanje imanjem, 3. privreda, ekonomija, 4. ukupnost bogatstva i dobara na zemlji i ispod površine zemlje. Značenje tog pojma u etnografiji bi bilo najbliže 3. značenju i to u kontekstu života na selu iz Aničeva Enciklopedijskog rječnika, str. 396.

Irena Kolbas

Ethnographic Museum Zagreb
ikolbas@emz.hr

Review

Received: December 28, 2007

Accepted: January 8, 2008

Ethnographic Thesaurus of the American Folklore Society

In the fall of 2007 the American Folklore Society posted the *Ethnographic Thesaurus* on its website.

As early as 1988 a group has been established with the task to examine the need and possibility of creating a controlled dictionary of folklore. In the year 2000 a Workgroup for the ethnographic thesaurus was formed. The group's work has been funded by five institutions, including the Library of Congress as the world's central institution for creating thesauruses.

The workgroup consists of four members and thirteen advisory board members. The members are: David Betty, lexicographer, a renowned expert in classification and indexing; Jill Ann Johnson, subject indexing expert, a trained ethnomusicologist and PhD candidate;¹ Camilla H. Mortensen, who is also an expert in subject indexing, holds a PhD in comparative literature; her scientific interests include narrative theories and ethnographic ethics; and Kristin Cooper Rainey, database administrator and holder of MA in library sciences and sociolinguistics. The advisory board consists of distinguished folklorists, librarians, archivists and documentation specialists, who are always up to date with terminology and subject indexing.

The content description of the thesaurus states that "it can be used to improve access to information about folklore, ethnomusicology, cultural anthropology, and related fields". This definition makes it clear that the area of classes and terminology of the thesaurus is very extensive and different than our notions of ethnography. Again, at least two problems emerge: the unclear definitions of "our" profession and different concepts of certain professions. Although it bears the name *Ethnographic Thesaurus*, it is interesting that the description of its content does not mention ethnography at all! However, the explanation of why this is an ethnographic thesaurus is contained else-

¹ Her doctoral thesis is related to our region: she examines the East-European diaspora in Washington State. She also deals with folklore music of the Balkans.

where: “the thesaurus is focused on disciplines that use ethnographic methodology – the systematic description of traditional and creative expressive culture, especially the one relating to field research.”²

The thesaurus is organized according to the principles of a genuine thesaurus: containing hierarchies, relations between superordinate and subordinate terms and facets or classes. Numerous terms consisting of syntagms, such as *human settlement planning*, are precoordinated. Interrelation between the terms is displayed through a common relation network: it points from non-descriptors to descriptors; broader terms are connected to both narrow and related terms. The definitions are provided for top terms, and only when there is a perceived need to explain a term. The terms are not followed by definitions, which is often the case with thesauruses. Apart from the thesaurus, the web-site also contains a dictionary of terminology contained in the thesaurus, which simplifies the usage and navigation for many experts that are not familiar with the principles of organization and terminology in a thesaurus. It also explains the thesaurus structures and categories and lists sources; it is also possible to suggest terms, just like in any virtual dictionary, so it can be said that this thesaurus is very detailed, trying to provide maximum usability for the widest range of experts.

Names of top term categories in the thesaurus are the following: *General, Belief, Ritual, Health, Migration and Settlement, Human Dynamics, Law and Governance, Education, Entertainment and Recreation, Art, Language, Verbal Arts and Literature, Music, Dance, Material Culture, Foodways, Work, Performance, Transmission, Beings, Space and Place, Time, Disciplines, Research, Theory, and Methodology and Documentation*. These 25 categories show the scope of the thesaurus which covers almost all knowledge, skills and techniques, and it is difficult to find an area that is not represented. Of course, ethnography enters all of these areas, but the question remains: where is the limit. If you perform a search, either alphabetically or using key words, you will also find *museology*, as a narrower term of *museum work*, together with *museums* (this seems disputable), which is a narrower term than *information management approaches*. I only give this as an example of the comprehensiveness of the thesaurus. There are also terms from the more recent science on garbage – *garbagology*: *garbage with objects and products of material culture* as a broader term and *electric appliance waste, food waste, paper waste, plastic waste, recycled waste, sewage* as narrower terms. The terms related to garbage are *garbage cans* and *waste management*. This gives insight into the comprehensiveness of the thesaurus.

Material culture contains the following narrower terms: *agents of material culture (human), general processes and techniques, objects and products of material culture, raw materials, tools and equipment*. Terms narrower than *objects and products of material culture* include: *building and construction, body adornments and alterations, furnishings, textiles* and others. Terms related to *textiles* are: *clothing, story cloths, tapestries* and others.

² American linguistics does not even use the term ‘ethnology’, while ethnography is considered the key term of cultural anthropology, see: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ethnography>

Let us try entering the field, facet or class we are currently working on - *economy*.³ Within the Museum's activities, and following the initiative of Ivan Šestan as advisor for the ethnographic museums of Croatia, the work on the thesaurus of ethnographic museum items was launched in 2006. The thesaurus is being created by Irena Kolbas and Aleksandra Vlatković, with the help of curators who are working on ethnographic collections in Croatia. This class is located in the *Ethnographic Thesaurus* under the class *Work* as one in the series of narrower terms, including *agriculture and forestry* and *mariculture*, which are all the terms covered by our term *economy*. However, this also includes terms such as *pensioners*, *work ethic*, *work environment*, *employment*, *strike-breaking* etc.

Using the above example, I wanted to demonstrate the different understanding of the term 'ethnography' among American experts, which makes this thesaurus only partially useful in our ethnography, at least in the way in which it is still largely accepted in our profession. Since we are working on the thesaurus of ethnographic museum items, an important difference lies in the fact that for now we are mostly focused on terms from material culture, primarily peasant culture in the past, as they make most of the holdings of our ethnographic museums. Another important difference is the fact that our thesaurus is full of local terms that do not have corresponding terms in standard language, so it is necessary, for the sake of consistency, to define all descriptors.

The *Ethnographic Thesaurus*, in the form currently available at The American Folklore Society's website, is the result of a comprehensive and exceptionally professional work by a large number of experts. Its relevance far exceeds its name – *Ethnographic Thesaurus*, as it can also be used by experts from many other disciplines, not only ethnography. This is substantiated by the fact that a group of top experts are working on it and most of them are neither ethnographers, nor ethnologists.

Translated by Ivona Grgurinović

³ The name of this class already has several meanings in Croatian: 1) domain or estate, 2) estate management, 3) economy, 4) overall wealth and goods on surface and below. The meaning of this term in ethnography would be the closest to 3), in the context of life in the village from Anič's Encyclopedic Dictionary, p. 396.